

Kiasma

A woman with blonde hair, wearing a dark, long-sleeved dress, is performing a handstand on a thin wire. She is looking directly at the camera with a serious expression. The background is a blurred cityscape at night, with lights from buildings and streets. The overall mood is dramatic and artistic.

9 · 2000 vol.3

Lähestyvät seinät
Lentäjän lasit
Lukuohjeita nykytanssiin

Kiasma-lehti

Julkaisija: **Nykytaiteen museo**

Vastaava toimittaja:

Piia Laita

Toimitussihteeri:

Päivi Oja

Toimitusryhmä:

Raisa Laurila-Hakulinen (kokoelmat)

Maaretta Jaukkuri (näyttelyt)

Kaija Kaitavuori (museopedagogia)

Virve Sutinen (Kiasma-teatteri)

Toimituksen osoite:

Kiasma, Nykytaiteen museo

Mannerheiminaukio 2

00100 Helsinki

Puh. 09-173 361

Fax 09-1733 6503

Internet: www.kiasma.fi

E-mail: kiasma-lehti@kiasma.fi

ISSN 1455-173X

Ulkoasu:

Cleo ja Valtteri Bade

Painopaikka:

F.G. Lönnberg

Kiasma-lehti on painettu

ympäristömerkitylle paperille.

Toimitus ei vastaa ohjelmisto-

aikatauluihin tulleista muutoksista.

YHTEYSHENKILÖT

Museonjohtaja **Tuula Arko**

Museonjohtajan assistentti

Pirjo Aalto

09-1733 6516 Fax 09-1733 6574

Kokoelmat:

Intendentti **Raisa Laurila-Hakulinen**

09-1733 6519

Näyttelyt:

Intendentti **Maaretta Jaukkuri**

09-1733 6537

Mediataide:

Erikoissuunnittelija **Perttu Rastas**

09-1733 6538

Museopedagogiikka:

Museolehtori **Kaija Kaitavuori**

09-1733 6514

Kiasma-teatteri:

Tuottaja **Virve Sutinen**

09-1733 6511

Viestintä:

Viestintäsuunnittelija

Piia Laita 09-1733 6507

Verkkomediasuunnittelija

Justus Hyvärinen 09-1733 6532

Viestintäassistentti

Päivi Oja 09-1733 6534

Markkinointipäällikkö

Pauliina Kauste 09-1733 6510

Opasvaraukset:

09-1733 6509

Kiasman Ystävät ry

09-1733 6595

Kannessa:

Sanna Kekäläinen

Kuva:

Petri Virtanen/KKA

NyT

Osia Nuorten näyttelystä esillä Kiasmassa

Suomen taiteilijaseuran järjestämä Nuorten näyttely on esillä 20.1.–18.2. Helsingin Taidehallissa ja Kiasmassa, jossa näytteille asetetaan ensisijaisesti mediataiteen teoksia. Näyttelyn juryn valittavaksi ovat teoksiaan voineet toimittaa kaikki alle 35-vuotiaat suomalaiset tai Suomessa asuvat taiteilijat viimeisen kolmen vuoden aikana valmistuneista teoksistaan.

Valinnat ovat selvillä 11. tammikuuta, jolloin luettelo esille tulevista töistä löytyy osoitteesta www.artists.fi. Lisäksi näyttelyssä jaetaan Suomen Taideyhdistyksen Dukaatti-palkintona 30 000 markkaa.

Saman taivaan alla -luettelosarja saatavilla Kiasma-kaupasta

Kaupunkitaideprojekti *Saman taivaan alla* toteutettiin Kiasman ja Kulttuurikaupunkisäätiön yhteistyönä neljässä Helsingin läisessä kaupunginosassa 1.9.1999–31.8.2000. Kallion, Munkkiniemen, Vuosaaren ja Hernesaaren osuukien luettelot on nyt koottu yhteen näyttäväksi kokonaisuudeksi, jota voi ostaa Kiasma-kaupasta.

Tuhannen tarinan mies

Osaako pingviini lentää tai kahvikuppi nauraa? Miksi pupu puree naista silmään? Entä miten pojan pää joutui Superhessun kuonoon? Mistä äkäpussi kiukuttelee, mitä Hamlet pakenee, kuka ratkaisee sfinksin arvoituksen? Olli Lyytikäisen teokset kertovat tarinoita sellaisella vauhilla, että hitaampaa heikottaa. Monikerrokset teokset ja niiden vähintään yhtä monitulkintaiset nimet haastavat näyttely-yleisön pohtimaan kuvista löytyviä tarinoita.

Näyttelyn yhteydessä julkaistussa luettelossa tutkijat tarkastelevat teoksia mm. taideteorioiden ja psykoanalyysin näkökulmista. Taiteilijan ystävät saavat puheenvuoron näyttelyyn tehdyssä dokumentissa. Myös lapset ovat voineet esittää tulkintansa Lyytikäisen taiteesta. Näitä kertomuksia löytyy internetistä osoitteesta www.kiasma.fi sekä tämän lehden sivulta 11.

PIIA LAITA

Uudenlaista ulkomainontaa

Olli Lyytikäisen *It's all yours – pitääkö hyvänä* -näyttelyn ulkomainonnassa kokeiltiin uutta tekniikkaa. Maximedian abribus-julisteista katsoi päivisin Olli Lyytikäisen *Omakuva*, mutta iltaisin valojen sytyessä taustalta paljastui *Me tiedetään!* -teoksen hymyilevä kahvikuppi.

KUVA: PIIE MIKKÄNEVA/KA

Dagmar

FINNAIR

TAIVAS

Lönnberg Painot Oy

Auki I
avajaistapahtuma
kuvassa Pekka Kantonen

Teon ja tilan taidetta

Auki II
Jumalan silmä, Pohjois-Norja, Lakselvi, 1987
kuvassa Lea Kantonen

AUKI I oli kuuden nuoren taideopiskelijan kesällä 1984 toteuttama tapahtuma, jossa performanssi- ja ympäristötaiteeseen yhdistyivät maalaus ja tilataide. Nyt tapahtumaa kutsuttaisiin sosiaaliseksi taiteeksi. Ryhmä kutsui yleisön kotiinsa Helsingin Meilahteen, Seurasaaarentie 1:n punaiseen mökkiin ja pihamaalle. Tapahtuma perustui ryhmän kollektiiviseen valmistautumiseen ja työskentelyyn sekä kokemusten jakamiseen yleisön kanssa. Mukana oli **Lea ja Pekka Kantosen** lisäksi mm. **Heidi Tikka, Tarja Pitkänen, Juha Saitajoki ja Iris Koistinen**.

AUKI II jatkoi yhteisöllistä toimintaa uusin painoituksin vuosina 1986–1987. Ryhmään tulivat mukaan **Katri ja Jouni Pirttijärvi** ja **Ami Hyvärinen**. Seuraava projekti päätettiin tehdä Norjan Laskelvin erämaassa, jossa Kantosen olivat käyneet aiemminkin. Lapissa toteutettiin osin etukäteen valmisteltuja esityksiä, joista tehtyjä valokuva- ja videotallenteita esitettiin myöhemmin Vanhan gallerian *Auki II, Jumalan silmä* -näyttelyssä.

AUKI-ryhmän esitykset ja näyttelyt avasivat rajoja moneen suuntaan: henkilökohtaisesta tuli yhteistä, elämästä taidetta, esityksestä totta – ja päinvastoin. Yhteisöllisyys, tekijöiden ja yleisön vuorovaikutus sekä toisaalta ihmisen suhde pyhään, luontoon ja uskoon olivat käsittelyn kohteena. Myös taidelajien väliset rajat hämärtivät edelleen. Ryhmän esitykset olivat poliittisen ja sosiaalisen taiteen edelläkävijöitä, jotka ennakoivat tekijöidensä myö-

hempiä projekteja. Esimerkiksi Kantosten tarahumaraintiaanien, setukaisten ja saamelaisten parissa alullepanema *Teltha*-projekti jatkuu edelleenkin.

Teon ja tilan taidetta -näyttely on osa Kiasman *Pohjoinen postmodernismi* -kokoelmariipustusta. Se esittelee kappaleen suomalaisen performanssin ja ympäristötaiteen historiaa 1980-luvulta. Tuolloin taiteen tekemisen muodot laajenivat voimakkaasti perinteisen ulkopuolelle: käsitetaide, tila- ja ympäristötaide, performanssitaide, videotaide jne. valtasivat Suomessakin alaa. Taiteen esittäminen siirtyi museoiden ja gallerioiden ulkopuolelle yhä marginaalisempiin tiloihin. Taiteilijat löysivät hylätyt tehtaarat ja makasiinit, joutomaan, metsät, tunturit ja suot. Myös ihmisruumiista tuli taiteen paikka, väline ja aihe.

Teon ja tilan taidetta on kertomus AUKI-ryhmästä ja sen syntyä edeltäneestä matkasta Pohjois-Norjaan. Esillä on dokumentteja kolmesta kokonaisuudesta, joita yhdistävät osin samat tekijät, mutta myös jatkuvuus sisällössä ja toteuttamisen tavoissa. Näyttely alkaa 1981 Pohjois-Norjan Reise-joelta ja päättyy Vanhan Galleriaan vuonna 1987, AUKI II, Jumalan silmä -näyttelyyn ja esitykseen.

Näyttely tarkoittaa katseen pieneen, mutta merkittävään osaan vuosikymmenen tapahtumia. AUKI-ryhmän performansseissa tiivistyy jotakin olennaista ajan ilmiöistä.

Teon ja tilan taidetta
Performanssi- ja
ympäristötaiteen
dokumenteja
1980-luvulta
Huone X
3.11.2000 – 21.1.2001

Kiasman
toimintaa
tukevat:

NOKIA
CONNECTING PEOPLE

SOKOS

HELSINGIN SANOMAT

Transience tarkastelee ja (uudelleen) tulkitsee urbaania äänimaisemaa; se tutkii sekä kaupunkielämän että itse äänien ohikiitävyyttä. Se täyttää Kiasman keskellä olevan tyhjän tilan näkymättömällä välineellä, äänellä, käyttäen ainutlaatuista tietokoneohjattua hajauttamisjärjestelmää, jonka avulla suomalaiset ja brittiläiset taiteilijat ja säveltäjät voivat rakentaa äänen liikkeelle koreografian nimenomaan tätä tilaa varten. John Wynnen ja Michael Madsenin NIFCAn tuella suunnittelema ja kuratoima Transience on suurikokoinen mutta samalla herkkä tilateos: se ilmentää urbaanin ympäristön paradoksia, tilaa, joka toisaalta herkistää ymmärtämään äänien merkitystä, toisaalta vaatii kehittyynyttä kykyä kuunnella valikoiden.

Transience-ääniteos
1.2. – 31.3.
Kiasman aula

Lähestyvät seinät

Ääntä pidetään yleensä vain näköaistin apuvälineenä – emmehän me kuule kuinka joku seisoo takanamme tai minkälainen seinän pinta on, kun kävelemme sen ohi. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö ”visuaalinen kulttuuri” olisi hallitseva; ihmiskunta, taide ja tiede ylistävät silmää vahvimmaksi ja ilmaisuvoimaisimmaksi aistiksemme.

Historiallisesti näkeminen liittyy läheisesti tallentamiseen (esimerkiksi piirtämiseen, maalaamiseen, kirjoittamiseen ja valokuvaamiseen), ja sen avulla toteutamme pakomielleltämme vangita ja ”visualisoida” kokemuksemme. Visualisointi on kuitenkin määritelmänsä mukaan henkinen taito, joka ei millään muotoa rajoitu kuvalliseen ajatteluun: samalla tavalla visualisoimme kuulo- ja kosketusaistimuksia, emme elä vain valosta.

Olen tietyllä tapaa saanut ohikiitävyyden lahjan: näen enemmän äänen kuin valon avulla ja visualisoin ympäröivän maailman tulkitsemalla korviini saapuvaa äänimaisemaa. En asu valottomassa maailmassa, vaan pikemminkin kyse on siitä, että en havaitse valossa yksityiskohtia. Tiedän, että asetan sanomiseni alttiiksi väärille tulkinnoille, koska harva ymmärtää käsitettä kuulon avulla elämisestä. Luultavasti suurin osa ihmisistä pitää sitä melko yksiulotteisena elämisenä. Molemmat ”elämäntavat” koettuani voin sanoa, ettei kumpikaan ole kokemuksellisesti toista ylivertaisempi – tuntuu, että elämme enemmänkin aistimustemme ”summan” varassa kuin tukeutuen yhdestä lähteestä saamaamme informaatioon. Kertoakseni jotakin siitä, mitä tarkoitan, olen ensi kertaa pukenut sanalliseen muotoon ajatuksiani erään itälantolaisessa

galleriassa hiljattain pidetyn yhteistyöprojektin ajoilta sekä laajentanut aihetta näiden ajatusten pohjalta.

”MISTÄ TIESIT, ETTÄ OLEN TÄSSÄ?”

Minua ympäröivässä ilmassa oli monia seikkoja, joiden summa herätti odotukseni, nostatti heikon tuulenvireen, sai lippurivistön kevyesti lepattamaan ja osoitti, että ilmanpaineessa oli tapahtunut muutos. Kyse ei ollut siitä, että olisin tiennyt sinun olevan siinä, vaan että jokin uusi esine täytti nyt tilan, joka oli aikaisemmin ollut pelkkää ilmaa.

Noin 30 metrin päässä oikealla lehti rapisi pitkin pihaa, lastauslaiturille ulottuvan pölyisen betonierämaan poikki liikkuksen säännöttömin nykyisin tuulenpuuskien heiteltävänä. Sen kuiva kuori piirsi polkua vain äänestä. Kääntäessäni päätäni kuin katsoakseni lehden matkaa katseeni täytyi osua siihen, vaikken kyennytään sitä erottamaan.

Galleria oli minulle outo: vanha lentokonetehtas, jonka seinät oli rakennettu kestäväksi mittaanmittamattoman voimakkaiden värähtelyiden valtavaa painetta. Monta vuosikymmentä sitten tehdas oli valmistanut hävittäjälentokoneiden potkurien lapoja, ja se tuntui erikoisen vankasti rakennetulta. Minun silmilleni tilan yhdelläkään seinällä ei ollut ovia, vaikka ajoittain tulin tietoisiksi kaukana takanani avautuvasta ja sulkeutuvasta ovesta.

Käännyin, mutta en tarpeeksi nopeasti havaitakseni muutosta paljaissa valkoisissa seinissä, jotka kohosivat 12 metrin korkeuteen ja kenties ylikin. Ihmisaskeleet lähestyivät, sitten niihin liittyi kankaan hienonhieno kahina, ne ohittivat minut hyvin läheltä, eivät sanoneet mitään. Sitten, vasten lastauslaiturin räikeyttä, ne piepenivät kooltaan ja ääneltään ennen kuin kääntyivät kulmasta ja huuhtoutuivat ohiajavan auton mukana. Kaikki tämä sai lehden kieppumaan irti maasta ja minut kadottamaan sen väliaikaisesti, kunnes se taas raapaisi lattiaa ja paljasti itsensä minulle.

inät

”MIHIN HALUAT KAMERAN?”

Tämä on hankala kysymys, sillä se tarkoittaa myös: ”Mitä oikein aiot tehdä?” enkä oikeastaan osaa vastata kumpaankaan kysymykseen. Suoraan edessä on seinä, kameran jalustan jatkopalojen naksahdus heijastui siitä ja antoi ymmärtää, että seinä olisi vajaan 10 metrin päässä. Otettuani kymmenen askelta sitä kohti torjuin haluni ojentaa käteni eteen suojaksi, luottaen mieluummin omaan arviooni. Jokin tarttuu jalkoihini ja ottaa vatsanpohjastani reilusti ennen kuin pääsen seinän luo. Voin helpottaa tätä tunnetta puhaltamalla ilmaa hampaideni välistä. Hienoinen sihinä valaisee seinän kirkkaasti, sen avulla voin nostaa sormeni, pysähtyä ja sitten koskettaa seinää eikä välimatkaa ole kuin ehkä sentti, pari.

Toisessa kaupunginosassa on aaltopeltinen silta. Jos kävelee pää sivulle käännetyinä ja sihisee aaltoilevalle seinälle, heijastuva ääni on sama kuin jos sihisisi ja heiluttaisi kieltään samaan aikaan: heiluva sihinä. Huomattuani tämän sihisen kävellessäni monille asioille vain siitä ilosta, jonka niiden heijastumien kuunteleminen tuottaa. Soralla päällystetyt seinät, karkean kulmikkaista kivistä tehdyt seinät, sileä, piirteetön betoni ja perinteinen tiili-seinä heijastavat sihinän hiukan eri tavoin. Kovat, kiiltävät pinnat kuulostavat kirkkailta, sameat kennomaiset pinnat tuntuvat imevän suurimman osan sihinän suhinasta, mutta heijastavat silti tarpeeksi tietoa pinnasta.

”LAITA KAMERA TUONNE AUKKON.”

Nyt, selkä seinää vasten, havaitsin selvästi kanavan, jota pitkin osa jostakin toisesta äänimaisemasta virtasi tähän tilaan. Aukko saattoi hyvinkin olla tämän tilan ja galerian jonkin toisen osan välinen läpikulkukäytävä – sitä oli vaikea päätellä. Kamera ja raapivat kameranjalat siirtyivät kanavaan ja tuntuivat yhtäkkiä pienentyvän kooltaan. Kuten sihisevä ääni, jonka teen valaistakseni seinä. Se näytti minulle, että seinässä tosiaankin oli aukko,

joka veti äänen toiseen tilaan. En voinut havaita merkkiäkään siitä, että raapiva ääni välittyisi takaisin kanavaa pitkin, ja se kertoi minulle, että toinen tila oli akustisesti erilainen – kenties isompi, kenties vaimeampi. Koska kanava ei välittänyt lastauslaiturin kaltaista äänimaisemaa, se ei voinut olla ulkona. Tämä kävi selväksi, kun auton pakoputki paukahti lastauslaiturin puolella. Sellainen intensiivinen ääni olisi vyyrynyt tehtaan katon yli ja tullut kanavasta hetkiä myöhemmin, joten tiesin, että kyseessä oli sisätila.

Tuntia aikaisemmin, kun kiipesin portaita metroasemalta kohti tuntematonta äänimaisemaa, joka oli täynnä tuttuja ääniä, moottoreita, kirskuvia jarrulevyjä, torvia, asfaltin yli rullaavia autonrenkaita ja muita nykyaikaisen kaupunkielämän tuttuja äänitunnusmerkkejä, olin ollut iloinen kuullessani huonosti viritetyn bensiinimoottorin pamahuksen. Paukaus oli valaissut maiseman kuin sotilasleirin yllä leijuva valoraketti, kukin rakennus jylsisi läsnäolonsa paljastaen ympäröivän alueen asemakaavan porrastettuina heijastumina. Tämä ”valoraketti” kesti vain hetkisen, ei tarpeeksi kauan, jotta olisi voinut tulkita yksityiskohtia, mutta sen energia vyyryi pitkälle ja toimi hetkellisenä ”näköalana”. Täällä ei tarvinnut sihistä seinille: nopeasti liikkuvien autojen korkeataajuuksinen ääni valaisi lähiympäristön: ovisyvennykset, kumat, kauppojen julkisivut ja jopa ihmisten takkien kankaan kiillon. On syksy, ympärilläni liikkuu paljon sadetakkeja ja sateenvarjoja.

Kaksi vaimeaa piippausta kertoi kameran olevan valmiina, oli tullut aika improvisoida ja kokeilla, käyttää ruumistani tilan tutkimiseen. Kuinka voisin välittää kameralle sen, mitä olin ajatellut äänestä? Kuten kaikki muutkin, se katsoi eikä oikein kuunnellut, vaikka minusta sen piti kuunnella tarkasti – vai pitikö?

Näön vuoksi sidoin siteen silmilleni ja kävelin pois päin seinästä, mitaten huolella matkan, kunnes pääsin tilan auditiiviseen keskipisteeseen. Kolmisenkymmentä

askelta. Kääntyessäni kohti seinää korjasin sidettä optimoidakseni kuuloni eteenpäin laittaen huivin päät korvieni taakse.

Seinä oli nyt kadonnut, sille sihisemisen tältä etäisyydeltä ei tuottanut mitään tulosta. Yhtäkkiä, kameralle esiintyen, aloin juosta kohti seinää pitäen käsiäni sivuilla, tarkoitukseni nostaa käteni juuri ennen törmäyshetkeä. Juostessani ja sihistessäni seinä pysyi piilossa, se valaistuisi vasta viime hetkellä, eli minun pitäisi toimia todella nopeasti.

Törmäyksen jälkeen jäin hiljaa paikalleni, puoliksi viestittäkseni visuaalisesti kuinka lähelle seinäpintaa pääni oli tullut, puoliksi miettiäkseni sitä, kuinka vähän aikaa tämän manööverin suorittamiseen oli todella ollut. Viima korvissani oli vaikuttanut kuulemiseeni, nopea liike oli muuttanut ennakkoaavistusprosessia, vaikkakin harjoittelemalla pystyisin ehkä juoksemaan nopeamminkin.

Mitä kamera tästä kaikesta näki? Mitä kukaan ylipäänsä voi nähdä tuossa oudossa teossa, silmät sidottuna päätä pahkaa seinää kohti juoksemisessa? Minulle tämä teko ei ollut muuta kuin äärimmäinen muoto suhteellisen arkipäiväisestä kuuntelemisen taidosta, pieni osa siitä, mikä muodostaa ”kuuntelemalla elämisen”: taidon, joka meillä kaikilla on, mutta jota joudumme käyttämään eri tavoin.

HUGH HUDDY

Kirjoittaja on Lontoossa asuva äänitaiteilija, joka on vuodesta 1996 lähtien työskennellyt ’tilaa’ ja ’pintaa’ ei-visuaalisesta näkökulmasta tutkivien installaatioiden ja projektien parissa. Hän on jatkokoulutusohjelmassaan tutkinut ’koskettamista’ ja ’tarttumista’ keinoina muokata ’ääntä’ kun käytetään tietokoneita ilman näyttöä.

NÄKÖKULMA

Vaikka nykytaiteen sanotaan puhuttelevan kaikkia aisteja, on näköaisti edelleen pääosassa. Visuaalisia virikkeitä tarjoavan Nykytaiteen museon nimi Kiasma viittaakin osuvasti juuri näköhermojen risteykseen. Nähdäkseen paremmin Kiasman taidetarjonnan saattaa kuitenkin tarvita silmälaseja. Tai kiikaria. Tai puuvillahansikkaita, joita Iris Keitel käytti tarkastellessaan Kiasman kokoelmiin kuuluvaa Jyrki Siukosen teosta *Lentäjän lasit*.

TIKAPUITA PITKIN TAIVAASEEN

Kiasman Studio K:n seinälle on kiinnitetty kookkaat, valkosankaiset silmälasit. Lasit rakentuvat puisten sankojen lisäksi heijastavista lasipinnoista, peileistä ja linseistä. Kyseessä on Jyrki Siukosen teos *Lentäjän lasit*, joka tällä kertaa on esillä osana Siukosen näyttelyä *Lentämisen haave*. Näyttely koostuu paitsi silmälaseista myös valtavasta, heliumilla täytetystä sinisestä pallosta, joka kannattelee ämpärillistä auringonkukansiemeniä sekä seinällä sijaitsevasta reliefimäisestä hopealinnusta.

Siukonen on jo vuosien ajan pohtinut lentämistä ja ennen kaikkea mielikuvia lentämisestä. Haaveet painovoiman voittamisesta ja palaamisesta syntymässä koettuun "haikaran kannatteluun" ovat keskeisiä lähtökohtia Siukosen ajattelussa. "Taivaaseen kohoaminen, joko tikapuita pitkin tai ilman apuvälineitä, kuuluu kiinteästi hengelliseen kuvastoon. Omat työni kytkeytyvät – vailla tarkkaa merkitystä – tähän traditioon", Siukonen toteaa.

Jyrki Siukonen:

Lentäjän lasit, 1999

KUVA PETRI VIRTANEN/KIAMA

Kuvissa Iris Keitel

IIRIS LENTÄJÄN SILMÄSSÄ

Syntymästään asti kaihia sairastanut Iris Keitel käy säännöllisesti Kiasman näyttelyissä ystäviensä kanssa. Mukana voi olla sekä näkeviä että näkövammaisia kaveriteita. Ystävät pohtivat yhdessä näkemäänsä ja kertovat heikönäköisemmille teoksista. Mukana on joskus kokonainen arsenaali apuvälineitä erityyppisistä kiikareista silmälasihin. "Itse en pysty erottamaan yksityiskohtia, vaan elän hahmojen ja värien maailmassa", Keitel kertoo. "Värien sävyt ja vivahteet erotan sitä vastoin toisistaan erittäin hyvin."

Iris Keitel kertoo vierailevansa näyttelyissä mieluiten pilvisinä päivinä, sillä häikäisevä auringonvalo hankaloittaa näkemistä. Hän tarkastelee Lentäjän laseja muutaman metrin päästä: "Vaaleita kehyksiä valkoisella seinällä on vaikea erottaa". Studio K:n ikkunasta lankeava luonnonvalo riittää juuri ja juuri luomaan riittävän varjon lasien ympärille. "Näen kuitenkin, että seinällä on silmälasit."

Lentäjän lasit herättävät välittömästi kysymyksen katsojan paikasta. Aluksi Keitel tuntee katsovansa lentäjää ulkopuolelta. Siirryttyään lähemmäksi hän sanoo erottavansa lentäjän silmät lasien takaa. Vielä lähempää katsottuna näkökulma muuttuu äkisti: "Nyt näen mitä lentäjä näkee!"

Peilien ja linssien heijastuksissa näkyvät kuvat viehättävät Iris Keiteliä pitkään. Tietystä kulmasta katsottuna sininen pallo monistuu kolmeksi erikokoiseksi palloksi ja oma kuva näkyy moninkertaisena. Alaviistosta tarkasteltuna pallo taas näyttää lentäjän silmältä. Havainto pallosta sinisenä "iruksenä" ja Iiriksen omasta peilikuvasta on erityisen kiinnostava. Teos saa yllättäen hyvin henkilökohtaisia merkityksiä. "Olen ollut silmäleikkauksessa, joka kohdistui molempiin iriksiini".

MIKÄ KUVA ON TOTTA?

Silmän toiminta ja näköhavainnon optinen ja fyysikaalinen puoli kiinnostavat Jyrki Siukosta. Hän kertoo Lentäjän laseja tehdessään miettineensä myös eri heijastusten "totuusarvoja". Silmälasien keskellä sijaitsevien linssien kuva on heijastuksista terävin, mutta niissä galleriatilassa kävelevät ihmiset ja Mannerheimintiellä ajavat autot näyttävät liikkuvan nurinpäin. Kirkkain kuva vääristääkin eniten. Samalla syntyy vaikutelma lentävistä raitiovaunuista ja ihmisistä ja koko ympäröivä maailma näyttää hetkeksi irtautuvan painovoimasta. "Ylösalaisin olo on keskeistä

lentämisessä."

Toisaalta myös aivot kääntävät kuvan ylösalaisin. Näkemämme kuva kääntyy optisesti nurinpäin, mutta aivot sopeuttavat näköhavainnon siten, että kuva ymmärretään oikeinpäin. Siukonen kertoo kokeesta, jossa tutkija käytti kaiken ylösalaisin kääntäviä silmälaseja. Vähitellen aivot sopeutuivat tilanteeseen ja "käänsivät" maailman takaisin kohdalleen. Tutkija kykeni jopa pyörittämään vääristävät silmälasit päässään.

Jyrki Siukonen puhuu myös "unen linseistä". Samoin kuin optiset linssit, synnyttää uni erilaisia illusorisia tiloja. Unessa näkyy maailma, joka muistuttaa valvemaailmaa, mutta unessa voi vaivatta vapautua maan gravitaatiosta ja nousta lentoon. Lentämiseen ja lentouiniin liittyy hänen mielestään keskeisesti näkeminen: "Jos en näe, mistä tiedän lentäväni?" Siukonen kertoo myös pohtineensa minkälaisia lentouinia sokea näkee.

LENTÄVÄ MANNERHEIM

Iris Keitelin mielestä Lentäjän lasien kautta voi myös konkreettisesti tarkastella eri tapoja nähdä. Kirkas peilikuva visualisoi kuvan siitä, kuinka suurin osa ihmisistä näkee. Harmaan kalvon peittämä peili puolestaan näyttää maailman Iiriksen silmin katsottuna.

Kookkaimmasta ja kirkkaimmasta peilikuvasta Keitel näkee hyvin Studio K:n ikkunan takana sijaitsevan Mannerheimin

ratsastajapatsaan, mutta pienemmässä ja tummammassa peilikuvassa näkyy ainoastaan patsaan jalusta. "Näyttää siltä, että Mannerheim ja hevonen ovat lähteneet lentoon", Keitel toteaa. "Tarkemmasta peilistä voi tarkistaa, että tallella ovat!"

jatkuu sivulle 15 ►►

Lähteet:
Iris Keitelin ja Jyrki Siukosen haastattelut 13.10.2000

Kiasman oppaat ovat saaneet koulutuksen näkövammaisten opastamiseen. Oppailta saa myös tietoa teoksista, joihin näkövammaiset saavat koskea. Näkövammaisille tarkoitettuja puuvillahansikkaita lainataan Kiasman naulakosta. Opastuksia voi tilata numerosta 1733 6509 (ark. 9–12).

Minua kiinnostaa, miten populaarikulttuurin ja nykyaiteeksi nimetyn rajaa voisi jollain lailla kyseenalaistaa. Tämä ei tarkoita oman tekemisen banalisointia. Videovuokraamot ja telkkarinkatsominen lisääntyä, instant-juttu on aika suosittua. Tanssi on elämyksellistä. Mutta miten sen saisi toimimaan aktiivina muotona niin, ettei nykytanssi tai ruumiillinen teatteri olisi peikko, josta ajatellaan, ettei siitä mitään tajua. Siinä on missio. Näin pohdiskelee koreografi, tanssija Sanna Kekäläinen ja kertoo myös Ruumiillisen taiteen teatterista ja Kiasmassa ensi-iltansa saavasta teoksestaan *Slow 0*.

Lukuohjeita

RUUMIILLISEN TAITEEN TEATTERI SLOW 0 – UNI ON TOINEN ELÄMÄ

Koreografia:
Sanna Kekäläinen
Teksti: Kari Hukkila
Valosuunnittelu:
Matti Jykylä
Pukusuunnittelu:
Riitta Röpelin
Musiikki (piano):
Timo Fredriksson
Video: Olli Turunen
Tuotanto: Cilla Werning
Tanssi: Tommi
Haapaniemi, Sari
Haapamäki, Anne
Hiiekkaranta, Sanna
Kekäläinen, Sampo
Kivelä, Jatta Lukkari

Esitykset:
Kiasma-teatteri
6., 8., 10., 14., 15. ja
16.12.2000 klo 19
3., 4., 6. ja 7.1.2001

Itse olen toiminut populaarin estetiikan avulla sillä tavalla korkeatasoisesti, etten ole hirveästi rajaa poistanut. Tärkeintä on kysymys siitä saako ihmisiin kontaktin. Toivoisin, että teokseni avautuvat mahdollisimman erilaisille ihmisille. Meillä on ollut kaiken näköisiä ja ikäisiä katsojia, ja mielestäni teoksillani on kaikki mahdollisuudet kommunikoida melkein pä kenen tahansa kanssa. Esimerkiksi Kiasmassa käy ihmisiä, jotka ovat eri tavoin kiinnostuneita nykyaiteesta. Tämäkin, *Slow 0*, on osa nykyaiteetta.

RUUMIILLISEN TAITEEN TEATTERIA

Ruumiillisen taiteen teatteri tunnetaan tanssitaiteesta, joka yhdistää puheen, vahvan läsnäolon ja tanssin kokonaisuudeksi, joka ei jätä ketään kylmäksi. Jo teatterin nimi synnyttää mielikuvia.

Olen siinä halunnut selkeäsanaisesti ilmaista, mitä olen tekemässä. Mielestäni tanssi on yleisesti liian kapeasti ymmärretty. Lisäksi halusin herättää tunteita ja ajatuksia teatterista. Olemme Ruumiillisen taiteen teatterissa rakentaneet näyttämöestetiikkaa, jossa käytetään ihmistä kokonaisvaltaisesti esiintyjänä. Näissä teoksissa on kysymys ruumiillisesta taiteesta.

Kuten kaikilla teattereilla, meilläkin on hallitus, joka hyväksyy ohjelmiston ja tai-

teellinen johtaja joka ehdottaa ohjelmistoa. Osa meidän jutuista, nythän alkaa viides toimintavuosi, on ollut kirjailija Kari Hukkilan ehdottamia, kirjallisen aiheen ympärille rakennettuja uustulkintoja ja sitten suurin osa on minun päästäni kumpuavia. Ensimmäinen vaihe on siis prososoida aihetta itse. Esimerkiksi kaksi teoksen aihetta on ollut Hukkilan – *Querelle – variaatioita* ja *Kuolema Venetsiassa* – hän ehdotti aihetta ja pohdimme niitä pari vuotta tahoillamme ennen varsinaista työstämistä.

TANSSIN DRAMATURGIA

Jos teoksen lähtökohta on kirjallinen, tilanne on selkeä, koska dramaturginen rakenne täytyy päättää etukäteen. Minä olen yleensä tehnyt sen. Querellessa teimme Hukkilan kanssa paljon yhteistyötä dramaturgin osalta, koska se oli tanssiteos, jossa oli näyttelijä mukana koko ajan. Venetsia sen sijaan oli tanssiteos, johon valitsin aiheet kertomuksen pohjalta ja jonka yhdeksi osaksi tuli Hukkilan itsenäinen teksti – von Aschenbachin monologi. Tällaisessa tapauksessa on tiedettävä etukäteen mitä liike-estetiikkaa tekee, miten aiheen käsittelee. Yleensä, kun olen päättänyt hiljaa mielessäni estetiikan, ruvetaan sitä täällä harjoitustilassa konkretisoimaan. Siihen taas vaikuttaa

nykytanssiin

tanssijan persoonallisuus. Vasta kun tanssijat tai esiintyjät tulevat, aletaan aihetta pyörittää, miettiä, millaisen muodon se saa. On mielikuvia ja valmista materiaalia. Tärkeintä ovat rakenteelliset asiat ja muoto, joka tulee jostain tuolta tiedostamattomasta. Esityksen kokonaistieteellinen vastuu on kokonaan minun.

Kiinnostavaa on, että tekstintekijä, lavastaja, puvustaja jne. oivaltavat, että tehdään tuon tyyppin ajatusmaailmaa. Samalla he haluavat myös tuoda oman, täyden panoksensa. Se on yhteistyötä parhaimmillaan vaikka välillä väitelläänkin. Mutta arvostan sitä, pidän vahvoista yhteistyökumppaneista! Minulla on vapaa halu tehdä yhteistyötä. Voidakseni tehdä yhteistyötä, minulla on oltava tunne, että voin toteuttaa teoksen itsekin. Kysymys on siitä että, olen nimenomaan halunnut ihmisten tuovan mukanaan omaansa. Mehän pyritään, minä pyrin, ensisijaisesti kommunikaatioon katsojan kanssa. Se on ykköstarvoite.

SLOW O?

Slow O on nainen. Nimi on fantasian tai unenomaisen, onomatopoeettinen äännähäys. Yritän hahmottaa muutoksen hitautta. Etsin kosketuspintaa ihmisen päivä- ja yötodellisuuden valtavaan eroon. Toisaalta etsin myös eri ikäkausien merkitystä nai-

selle. Vanhenemista, itseymmärrystä tai epäymmärrystä. Liikkeelle lähdetään uni-maailman kautta. Nainen on nähnyt hyvin pitkään samaa unta, jossa on aina tietty tapahtuma, joka ei koskaan etene tai toteudu. Tässä on toivomisen, kaipauksen, kaihon ja toisaalta huumorin ilmapiiri. Kyseessä ei kuitenkaan ole välttämättä kaiken kokenut vaan pikemminkin lapseksi jälleen tullut nainen. En anna naiselle roolia vaan yritän tuoda jonkunlaisen skaalan siitä mitä kaikkea voikaan naisihmisen elämä olla. Unen kautta katsotaan irratiionaalisti maailmaa. Maailmaa unen mahdotomuudessa, päivätodellisuuden kannalta. Sillä jos unet toteutuisivat, niin mitä me sitten tekisimme.

UNI

Olen pitkään hakenut muotoa omalle henkilölleni. Mihin minä sen tällä hetkellä, tässä vaiheessa tekijänä, ihmisenä ja eläjänä konkretisoisin, muotoilisin tai asettaisin. Teos on syntynyt omasta uni-maailmastani, mielikuvamaailmastani ja fiiliksistäni ja siitä, miten koen itseni ulkopuolisen maailman, siinä olemisen. Toisaalta, miten välittäisin sisäisen maailmani, millaisen uuden meiningin siinä voisi rakentaa näyttämölle. Eli minä olen Slow O. Englanninkielisen nimen teos sai siksi, että jo uni on kuin vieras kieli.

Liikumme unen maailmassa ja yritämme hahmottaa fantasiamaailmaa, vähän selaista Hollywood-tunnelmaa, toista todellisuutta, joka on vieras sille arkitodellisuudelle, jossa olen Sanna Kekäläinen. Englanti tyylikeinona, vieraana kielenä myös siksi, että se on niin tuttu ja kaikkien jollain tavalla hallitsema.

Slow O ei siis ole liikekielen kuvaus vaan henkilön attribuutti. Muutos on hirveän hidas ja tärkeä asia. Sekä henkilökohtainen muutos elämän sisällä että isompien kaarien jyllääminen. Isompana ajatuksena on, että kauheasti tapahtuu, mutta hitaasti. Henkilön kautta lähestytään yleisinhimillisyyttä. Onko ihmisen inhimillinen olemus muuttunut historian aikana yhtään mihinkään. Ainahan pohditaan sitä, mihin nyt on tultu, minkälainen ihmiskunta nyt on. Ovatko periaatteessa arvot ja ihminen sama asia? Samalla tavalla on varmaan haaveiltu ja kaipailtu sata tai tuhat vuotta sitten. Asioilla vain on eri merkityksiä, ja ne ovat saaneet eri arvoja. Mutta se toivomiseen liittyvä eksistenssi, se ei muutu mihinkään. Toive näkyy unen kautta.

PÄIVI OJA

Tekstissä lainatut lasten sadut ovat lokakuussa järjestettyjen neljän satusunntain satoa. Lasten kuvia ja satuja on esillä Takaikkunassa marras-kuussa. Sadutusopastuksia voi tilata numerosta 1733 6509 arkipäivisin klo 9–12.

Nelikätinen ihminen heittää kiven. Se heittää kiven pienen ihmisen päälle, mutta se menee nopeesti pois kiven alta. Loppu. Ville 4v.

RUSKA-AIKA
Aurinko paistoi. Kuuma on. On syksy. Puut ovat erivärisiä. Värit ovat kirkkaita. Kirkkauksia voi olla eri värisiä. Valpuri 6v.

Tässä on tämmönen teema, semmonen missä ihmiset ei saa kulkea, mutta kaivinkoneet kulkee. Vertti 3v.

Tarua vai tulkintaa

Kun museossa on taideostosten yhteydessä kirjoitettuja tekstejä – luettelotekstejä, salitekstejä, seinätekstejä – ne ovat yleensä erikoisammattilaisten kirjoittamia. Tavallista museokävijää harvoin kuullaan tai luetaan taidetta kommentoimassa. Kiasmassa on murrettu opastusten perinteistä asetelmaa mm. keskusteluopastoiminnalla. Keskusteluopas asettuu katse- ja keskustelukumppaniksi museovie-araan rinnalle.

Lapsille luetaan yleensä aikuisten kirjoittamia satuja. Kun lapsi itse kertoo sadun, se voi olla ihan erilainen.

Aikuisten kirjoittamien satujen pohjalta muotoutuu käsitys siitä, millaisia ovat ”oikeat” sadut. Museomaailmassa vallitsee kirjoittamattomia sääntöjä siitä, ketkä ovat auktorisoituja sanojia taiteesta. Heidän teksteistään muodostuu käsitys siitä, mitä on oikea taidepuhe.

Lapsilla on harvoin muutenkaan ”sanan valtaa” edes omissa asioissaan; päiväkodisakin äänessä ovat aikuiset. Sadutus on menetelmä, jolla tätä suhdetta on koetettu muuttaa. Siinä lapsi kertoo ja aikuinen kuuntelee ja kirjaa ylös lapsen kertomuksen. Sadutusta on toteutettu parinkymmenen vuoden ajan ja havaittu mm. miten päivähoitotoiminnan tai opettamisen/oppimisen voikin perustaa lasten kuuntelulle.

Vastikään sadutuksesta väitellyt **Liisa Karlsson** on kouluttanut Kiasman oppaita saduttamaan. Sadutus liittyy **Olli Lyytikäisen** taiteen metaforiseen ja kerronnalliseen luonteeseen. Niin kuin päiväkodeissa, museosaleissakin asetelmat kääntetään nyt kerran päällelaelleen: oppaat kuuntelevat.

Mitä lapsi sitten haluaa sanoa museossa, mikä on lapsen kokemus? Se ei välttämättä ole juonellinen tarina eikä noudata aristoteelista draaman kaavaa eikä se aina

edes käsittele taidekuvia – yhtä jännittävää voi olla matka hissillä tai yläkerroksen ikkunasta avautuva näkymä. Aikuinen on oppinut olemaan näkemättä kehysten ulkopuolelle, lapsi saattaa katsoa kokonaisvaltaisemmin, arvottamatta siten kuin me.

Sadutuksella on havaittu olevan vaikutusta lasten omanarvontunnon kehittämiseen. ”Satutohtori” Karlsson kirjoittaa: ”Sadutuksen idea perustuu sille, että kaikilla on ajatuksia, tietoja, tarinoita, joita kenelläkään muulla ei ole. Jokaisen ihmisen ajatukset ovat arvokkaita ja niitä on syytä kuunnella. Kirjaaja ei kysy, ei vaadi lisäperusteluita tai tee parannusehdotuksia. Kertojan oma tarina kelpaa juuri sellaisena, jona hän sen esittää.”

Aikuinen museoyleisö kunnioittaa ’virallista’ tulkintaa taiteesta: opastetuilla kierroksilla kuulijat usein odottavat, että opas kertoo, mitä teos merkitsee. Mutta taide-teos ei ole arvoitus, johon on vain yksi oikea ratkaisu. Teoksen merkitys ei ole jossain valmiina ja kokonaisena odottamassa, että joku sen löytäisi, ja ennen kaikkea merkitys ei ole sama kaikille. Merkitys on prosessi, se muodostuu ja muuttuu ajassa ja paikassa, jokaiselle katsojalle erikseen. Ulkopuolelta tuleva informaatio voi auttaa ja syventää, mutta lopulta kokemus taiteesta on yksilöllinen tulkinta.

Keskusteluopaat kuulevat kävijöiden hauskoja ja koskettavia tulkintoja. Mutta miten saada katsojien kokemukset vielä näkyviin museoon, ’virallisen’ tekstin rinnalle? Sadutuksen tuloksia nähdään Kiasmassa Lyytikäisen näyttelyn kosketusnäytöillä ja nettisivuilla. Tällä kertaa ääni annetaan ensisijaisesti lapsille, lähinnä siksi että he ovat valmiimpia ottamaan

tämän täysivaltaisen roolin. Harva aikuinen tohtii ruveta satuilemaan, siis kertomaan – hui kauhistus – ihan jotain omaa.

Ehkä aikuisetkin rohkaistuisivat omiin tulkintoihin, jos muidenkin tulkintoja on näkyvissä museossa. Kyse kai on siitä, keiden merkityksiä ja tulkintoja arvostetaan, kenen ääni kuuluu, kuka museossa puhuu.

Sen pituinen se.

KAIJA KAITAVUORI

LINTU-UNTA

Yksi lintu koputti ikkunaan. Ei mitään. Uni loppu. Se oli varis. Doris 2v 6kk

Serkun isä polttaa tupakkaa. Se oli ulkona istumassa polttamassa tupakkaa. Istu vaan siellä. Loppu. Kalle 8v.

jatkuu sivulle 15 ►►

KUVA: YENJA EWES/JKA

Kulttuurikaupungin pyyteetön päätukija.

KIASMAN YSTÄVÄT RY

Ystävähdistys järjestää monimuotoisia tilaisuuksia. Ystävät ovat tutustuneet mm. Nykyaiteen museon **näyttelyihin ennakoon** taiteilijoiden ja kuraattoreiden johdolla, järjestäneet **taidematkoja**, **luentosarjoja**, **ateljeevierailuja**, **tutustumiskäyntejä** jne. Ystävähdistys toimii jäsenmaksujen ja lahjoitusten voimin. Toiminta siis lisääntyy sitä mukaa kun jäsenmäärä karttuu.

Kyllä, haluan liittyä Kiasman ystäviin...

jäsenmaksut 2001

- vuosijäseneksi 150,-
- nuorisojäseneksi (alle 25v.) 50,-
- ainajäseneksi 1500,-
- tukijäseneksi (vuosimaksu) 5000,-
- kaksi vuosijäsentä samassa osoitteessa 200,-

Nimi

Osoite

Postitoimipaikka

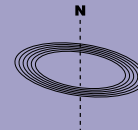
Maa (jos ei Suomi)

Puhelin

Allekirjoitus

Lisäksi ikä, jos olet alle 25-vuotias
sekä alle 16-vuotiaalta huoltajan suostumus

Lisätietoja
Kiasman ystävät ry.
Mannerheimin aukio 2
00100 HELSINKI
puh. (09) 1733 6595
fax (09) 1733 6503

Kiasma-kaupan syksyn uutuus on Rosa Liksomin suunnittelema rannekello. Värikäs kuva-maailma löytyy myös t-paidoista ja palapeleistä

The **Kiasma Store's** novelty of the autumn is a wrist watch designed by Rosa Liksom. The colourful imagery can also be found on T-shirts and in jigsaw puzzles.

165 FIM

Tietoa tuotteistamme osoitteessa
Information on our products at
www.edita.fi/kiasma-kauppa

KIASMA

Kauppa
Store

Kiasman ystävät saavat á la carte -listan annoksista 30 % alennuksen

Friends of Kiasma receive a 30% discount on items from the á la carte menu.

**Tervetuloa!
Welcome!**

Café Kiasmassa voit järjestää tilaisuuksia suurillekin ryhmille.

Café Kiasma provides setting even for large groups.

Pöytävaraukset ja tiedustelut/
Table reservations and further information: (09) 1733 6504

KIASMA

Kahvila
Café

Café Kiasma

OPASTUKSET

Kaikkile avoimet yleisöopastukset

- Näyttelyt esitellään suomeksi keskiviikkoisin klo 18 ja ruotsiksi kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina klo 16.
 - Kokoelmanäyttelyt esitellään torstaisin klo 18.
 - Kiasman yleisesittely eli Kiasma-kierros sunnuntaisin klo 15.
 - Lasten opastuskierros myös sunnuntaisin klo 15.
- Yleisöopastuksia voi seurata museon pääsyliipun hinnalla.

Tilattavat opastukset ryhmille

- Museon oppaat keskustelevat ja antavat taustatietoa museon ohjelmistosta, muista toiminnoista ja museorakennuksesta.
- Opastuksen sisällöstä voidaan sopia ryhmän toiveiden mukaisesti. Opastukset kestävät noin tunnin. Ryhmän koko max 25 henkilöä/opas.
- Varaukset** ma–pe klo 9–12
puh. (09) 1733 6509. Opastuskielet ovat suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska, italia, hollanti, espanja ja japani.
- Hinta** on arkisin 300 mk ja sunnuntaisin 400 mk. **Pääsymaksu** yli kymmenen hengen ryhmässä 20 mk/henkilö, muutoin 25 mk. Alle 18-vuotiaat ilmaiseksi.

Keskusteluoppaat

- Keskusteluoppaat palvelevat kävijöitä taiteeseen liittyvissä kysymyksissä. Tarkemmat ajat Internetistä www.kiasma.fi ja Infosta, puh. (09) 1733 6501.

KIASMA ON RISTEYS

... paikka tekijöille, näkijöille, kokijoille

Kiasma laajentaa ja syventää nykytaiteen tuntemusta korkeatasoisen ja kiinnostavan kotimaisen ja kansainvälisen ohjelmiston kautta, monipuolista yleisöpalvelua painottaen.

KOHTAAMISPAIKKA

Nykytaiteeseen voi tutustua myös **Café Kiasmassa**, jossa Kiasmanetin mediapisteet ja **lehtikulman** alan julkaisut ovat vapaasti käytettävissä. Lisäksi kahvilassa ja läheisessä **Seminaarissa** järjestetään keskusteluja, taitelijatapaamisia ja muuta oheisohjelmaa. **Bitti** on tietokoneilla varustettu tila kouluuokkien käyttöön.

Kiasma-kaupassa on myynnissä laaja valikoima alan erikoiskirjallisuutta, -lehtiä ja Kiasma-tuotteita.

Steven Holl voitti Nykytaiteen museon uudisrakennuksen suunnittelukilpailun ehdotuksellaan Chiasma. Museon nimeksi on vakiintunut suomalainen nimi **Kiasma**.

Chiasm, ~a, s (anat) risteys, risti ~us s (pl ~i) (ret) kiasmi (Englanti-suomi suursanakirja, WSOY 1990)

Kiasma, hermojen, varsinkin näköhermojen eli näköjuosteiden risteys.

RAAMIT

Kiasman arkkitehti **Steven Holl** on luonut eleettömät, mutta vahvat raamit taiteen esittämiseksi. Ohjelmistokäytössä on viisi limittäistä kerrosta, joita yhdistävät halki rakennuksen vievät rampit, etelä- ja pohjoispäädyn portaat sekä hissit. Kiasman kokonaispinta-ala on 12 000 m², josta näyttelytiloina runsaat 4 000 m².

Ajankohtainen ohjelmisto- ja opastuskalenteri, kokoelma- ja verkkotaidetta ja muuta mielenkiintoista: www.kiasma.fi

Kiasma, Nykytaiteen museo
Mannerheimin aukio 2
00100 Helsinki, Finland

AVOINNA:

ti 9–17, ke–su 10–22, ma suljettu
Liput 25/20 mk, Kiasma-teatterin liput ohjelmistokohtaisesti

LYHYT HISTORIIKKI:

Nykytaide ry 1939
Nykytaiteen museo ry 1983 (myöh. Nykytaiteen museo)
Porkkana-yhdistys 1986
Keskustaidemuseotoimikunta nimitetään 1987

Nykytaiteen museo 1990 (osana Valtion taidemuseota)
Muutto Ateneumiin 1991
Uudisrakennushanke käynnistyy 1992
Arkkitehtuurikilpailu 1993, voitto Steven Hollin työlle "Chiasma"
Rakennustyöt 1996–98
Muutto Kiasmaan helmikuussa 1998
Avajaiset 29.5.1998

kietoutuvat toisiinsa.
> **Crossing over.**
Kiasmi (kreik.
chiasmo's = ristiin
asettaminen; >
kiasma), retorinen
kuvio, jossa
sanajärjestyssä
kääntämällä saadaan
aikaan joko
antiteettinen tai
klimaktinen tehostus,
esim. "Panos oli

suuri, pieni oli
voitto".
(Otavan Iso
Tietosanakirja, 1962)
Kiasma, (taide)
Nykytaiteen museo,
kohtauspaikka,
Mannerheimin aukio 2,
Helsinki.
(tulkinan vapaus)

erikoinen

erikoisen tavallinen

SOKOS

Kiasma

talvi 2000–01

VIIDES ja 4. KERROS

14.1. saakka

Olli Lyytikäinen

It's all yours – pitääkö hyvänä

Akvarelleistaan tunnettu Lyytikäinen oli taiturillinen piirtäjä, joka muutamalla vedolla kykeni kuvaamaan visuaalisia huomioitaan sekä antamaan asioille uusia merkityksiä. Hänen kuvallinen rekisterinsä on myös pitkäikäinen laaja kattaen niin taiteen historiaa kuin populaarikuvastoa.

ks. sivu 11

Näyttelyt esitellään yleisölle ke klo 18:00

4. KERROS ja KONTTI

20.1.–18.2.

Teoksia osana Suomen taiteilijaseuran Nuorten näyttelyä.

ks. sivu 3

STUDIO K

28.1. saakka

Jyrki Siukonen

Lentämisen haave

Teokset kuvaavat ihmisen kaipuuta ylöspäin, pyrkimystä vapautua maan vetovoimasta. Näyttely liittyy taiteilijan kuvataiteen tohtorintutkintoon.

ks. sivut 6–7

Näyttelyt esitellään yleisölle ke klo 18:00

VIIDES KERROS

10.2.–22.4.

ROR

Terror 2.1. Utopia

ks. sivu 10

Transience

1.2.–31.3.

Ääniteos Kiasman aulassa

ks. sivu 4

KOKOELMAT

Kokoelmanäyttelyt esitellään yleisölle to klo 18:00

Pohjoinen postmodernismi

3. KRS ja PRINTTI

26.8.2001

Erlaisia näkökulmia 80- ja 90-luvun taiteeseen. Esillä on koti- ja pohjoismaista maalaustaidetta, kuvanveistoa, valokuvaa ja installaatioita. Printtissä on esillä akvarelleja, grafiikkaa ja piirustuksia.

HUONE X

3.11.–21.1.

Teon ja tilan taidetta

ks. sivu 3

KONTTI

7.1. saakka

Ann-Sofi Sidén

QM, I Think I Call Her QM

ks. sivu 15

KIASMA-TEATTERI

Tiina Huczowski

Red Portrait

Tanssiteos on henkilökuva, joka sananmukaisesti lähtee lentoon, trapetsilla. Elävä musiikki ja Maria Dunckerin elokuvaa hyödyntävä lavastus luovat intensiivisen ja kiehtovan kokonaisuuden.

Koreografia ja tanssi **Tiina Huczowski**, valosuunnittelu **Johanna Salomaa**, lavastus **Maria Duncker**, filmi **Maria Duncker** ja **Ursula Frick**, musiikki **Maxi Baby** ja **Tom-I**

17.11., 19.11., 22.11., 24.11. ja 25.11.

klo 19:00

Liput 60/40 mk

Ruumiillisen taiteen teatteri

Slow 0 – uni on toinen elämä

Slow 0:n toiveet ja pelot, intohimo ja kauhu tihentyvät, uni ilmaisee todellisuuden kirkkaimmillaan ja raadollisimmillaan.

Koreografia **Sanna Kekäläinen**, teksti **Kari Hukkila**, valosuunnittelu **Matti Jyväskylä**, pukusuunnittelu **Riitta Röpölinen**, musiikki **Timo Fredriksson**, video **Olli Turunen**, tuotanto **Cilla Werning**, tanssi **Tommi Haapaniemi**, **Sari Haapamäki**, **Anne Hiekkaranta**, **Sanna Kekäläinen**, **Sampo Kivelä**, **Jatta Lukkari**

6.12., 8.12., 10.12., 14.12., 15.12., 16.12. klo 19:00

3.1., 4.1., 6.1. Ja 7.1. klo 19:00

Liput 60/40,-

ks. sivut 8–9

Helsinki Sound

13.1.–14.1.

MEDIATEEKKI

Mediataidekokoelmien video- ja CD-rom -teoksia voi selata ja katsoa Mediateekin multimediakioskeissa.

TAKAIKKUNA

Näyttelypaikka museon katutasossa esittelee kuvallisia ilmiöitä yhteyksissä, joissa kuvia käytetään tiedottamisen, mielipiteenmuodostuksen tai yhteiskunnallisen toiminnan tarkoituksiin.

01°11'00.0 01°12'00.0 01°01'01.0 01°02'01.0 01°03'01.0 01°04'01.0 01°05'01.0

Muutokset mahdollisia.

►►► jatkuu sivulta 7

HAAVE LENTÄMISESTÄ

Keitel lähestyy lopuksi silmälaseja valkeat puuvillahansikkaat kädessään. Hän tunnustelee kehyksiä ja linsskejä. Käden osuessa linssien keskellä sijaitseviin kohoumiin hän kaivaa laukustaan omat lukulasinsa. Keitelin lasit, joiden pulleiden linssien vahvuus on +16 ja +14, muistuttavat erehdyttävästi Siukosen teosta. "Ehkä lentäjä oli heikkonäköinen", Keitel toteaa.

Iiris Keitel ei pidä näkövammaansa erityisen rajoittavana tekijänä. Työ kulttuurishteerinä Näkövammaisten kulttuuripalvelu ry:ssä, kaupungilla liikkuminen, taidenäyttelyissä käynti ja oma maalausharrastus ovat hänelle itsestään selviä arkisia asioita. Kun Iirikselä lapsena tiedusteltiin mahdollisia ammatteja aikuisena, oli hän vastannut topakasti: "Voin ryhtyä mihin tahansa ammattiin, vaikka lentäjää minusta ei ehkä tule." Hän kertoo siitä huolimatta nähneensä lentoumia silloin tällöin ja uskoo myös, että täysin sokeat voivat uneksia lentämisestä. "Lentämisen voi myös kokea kehossaan."

MINNA RAITMAA

►►► jatkuu sivulta 11

KALA JOKA OLI ERILAINEN

Toi kala on tulee jostain muusta maasta ja sen ihan erilainen. Noi muut on tulleet katsomaan sitä. Noi tulee katsomaan, minkälainen tyyppi se on, onko se hyvä vai paha. Sitten ne huomaa, et se onkin ihan hyvä. Sit ne ottaa sen kaveriks. Juuso 10v.

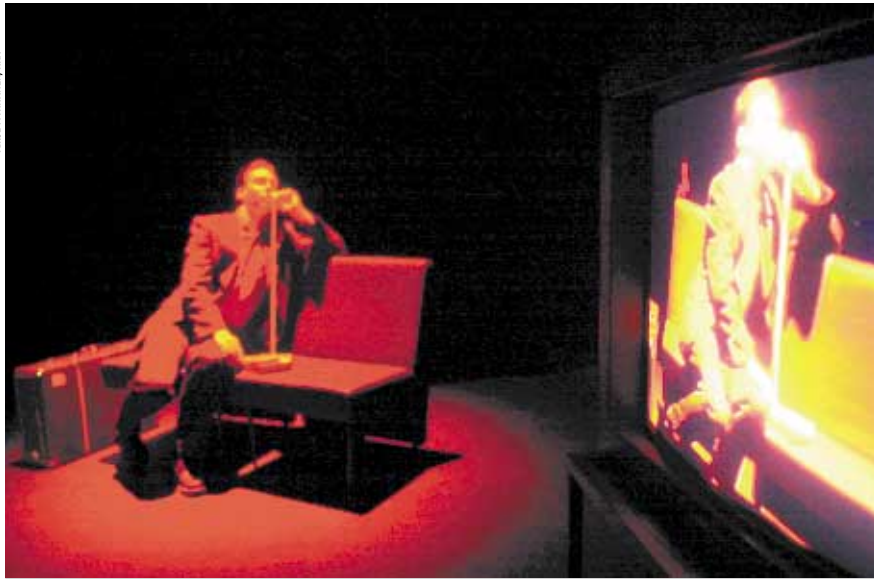
KAKSISILMÄINEN POIKA

Kaksisilmäinen poika istui mäen päällä härän kanssa syömässä tonnikalaa. Sitten tuuli puhalsi tonnikalan mereen. Pojan nimi on Olli. Sitten hän meni kotiin nukkumaan. Yöllä hän näki painajaista Lähi-Idän sodasta. Yhtäkkiä hänen unensa siirtyi Egyptiin. Pyramidin päällä istui mies ilman vaatteita. Hän luki Aku Ankkaa. Sitten Olli heräsi unestaan ja hän huomasi, että oli aamu. Aamulla Olli lähti hakemaan postia. Hän huomasi matkan varrella pääkallon. Yhtäkkiä hän huomasi kolme miestä ajavan häntä takaa. He olivat rumia. Kun Olli palasi kotiin, kolme rumaa miestä istuivat pöydän ääressä pelaamassa shakkia ja juomassa viiniä. Olli ihmetteli, miten

he olivat sinne päässeet mutta hän ei välittänyt. Sitten Olli meni olohuoneeseen katsomaan televisiota. Siellä hän näki, että televisiosta tuli King Kong. Hän vaihtoi kanavaa ja näki Matildan. Noita-akka oli syömässä jänistä. Yhtäkkiä television ilmestyi kotka. Sitten Olli laitto television kiinni ja lähti huoneeseen kirjoittamaan kirjettä rakkaalle ystävälleen Kristalle. Hän kertoi siinä, kuinka hän oli pyydystänyt kesällä ahventa ja kampekaa. Sitten Olli meni saunaan, kun hän oli lopettanut kirjeen kirjoittamisen. Sen jälkeen Olli joi kupullisen kaakaota. Sitten hän meni sänkyyn lukemaan Hessu Hopon taskukirjaa ja nukahti.

Katja 11v. ja Krista 12v.

PIRJE HYRKÄNEN/KA

Kuka katsoo peleistä?

Kiasma-teatterin *Hotel Reflection* (*Mirror Experience*) johdattaa katsojan teatterin ja esitystaitteen ääriajoille. Teoksen nimessä esiintyvä käsite *experimance* rakentuu kolmesta englanninkielisestä sanasta: *performance* (esitys), *experience* (koe) ja *experiment* (kokemus).

Eero-Tapio Vuoren ja **Jukka Aaltosen** suunnittelemassa ja ohjaamassa teoksessa tutkimus on yhtä tärkeää kuin itse esitys. Kvanttiteorian, kognitiotieteen ja esitystaitteen paradigmojen avulla etsitään vastausta ihmisenä olemisen ikuisiin peruskysymyksiin.

Tekijöidensä mukaan teatterin, kuvataiteen, tiedekeskuksen ja huvipuiston väli-maastoon sijoittuva esitys lähtee liikkeelle jokaiselle ihmiselle tutusta kokemuksesta: peiliin katsomisesta. Kokemuksen kautta etsitään vastausta mm. kysymyksiin: Kuka minä olen? Missä minä olen? Miten minuus syntyy?

Hotel Reflection
Kiasma-teatteri
Kevät 2001

Mutanaisen yöjuoksu

Kiasman kokoelmiin kuuluva *QM, I Think I Call Her QM* on ruotsalaisen **Ann-Sofi Sidénin** moniulotteinen elokuva, jossa hämärästä syntyneet sekoitus outoa alkuihmistä ja amerikkalaisen mutapainin ystäväin lanseeraamaa naisfiguuria kasvava salaperäisestä koekaniinista vapautteen karkaavaksi mysteeriksi.

Arvoituksellisen tutkijan sängyn alta löytyvä olio joutuu tarkkailun kohteeksi, mutta olisiko todellinen koe-eläin itse asiassa katsoja, jonka mielikuvituksen poimuihin teos uppoutuu.

Ann-Sofi Sidén on keskeisiä ruotsalaisia nykyaiteilijoita. Hänen videoteoksensa käsittelevät mm. mediatakkailua (*Who told the chambermaid*, 1998), scifa (*No. 144 – It's by confining one's neighbor that one is convinced of one's own sanity*, 1994) sekä yhteiskunnallisia ongelmia kuten prostituutiota (*Warte Mal!*, 1999).

Ann-Sofi Sidén:
QM, I Think I Call Her QM
Kontti 9.11.2000 – 7.1.2001

Sisällys

KIASMA 9 · 2000 VOL.3

PIRJE MYKKÄINEN/KKA, VALTTERI BADE

Lähestyvät seinät s. 4

Hugh Huddy,

Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö "visuaalinen kulttuuri" olisi hallitseva; ihmiskunta, taide ja tiede ylistävät silmää vahvimaksi ja ilmaisuvoimaimmaksi aistiksemme.

Näkökulma Jyrki Siukonen: Lentäjän lasit. s. 6

PETRI VIRTANEN/KKA

PETRI VIRTANEN/KKA

Lukuohjeita nykytanssiin. s. 8

Sanna Kekäläisen koreografiasta teokseen Slow 0.

ROR, KENNETH PLEBAN

ROR Utopia s. 10

Zeppelinin varjo Kiasman yllä

Tarua vai tulkintaa. s. 11

Mitä lapsi haluaa sanoa museossa?
Idea sadutuksesta.

YERHA BWESYKKA